

DNB

magazine

Een uitgave van de Nederlandsche Bank

Echt of vals?

Jonge DNB'ers over werk bij centrale bank
Handhaving: toezichthouders slaan handen ineen

Inhoud

- 3 Redactioneel**
- 4 De euro twee jaar later...**
Afronden en valse euro's houden ons bezig
- 8 Samen sterk**
Drie toezichthouders en één handhavingsbeleid
- 11 Bankgeheimen: Prikkel**
- 12 Nieuwe tijd, nieuwe organisatie, nieuwe webstek**
www.dnb.nl stelt gebruiker centraal
- 15 Eerste DNB-persbericht pakte averechts uit**
Ongelukkige poging tot openheid na val Engelse pond
- 18 Banktueel**
- 20 Stabiliteitspact in gevaar?**
Verdeeldheid in Europa over begrotingsafspraken
- 22 Talent gevraagd**
De nieuwe organisatie wordt aantrekkelijk voor de arbeidsmarkt
- 25 'Wat je doet, is belangrijker dan wat je zegt'**
Econoom Laurence Ball over communicatie centrale banken
- 28 Elektronisch geld onder toezicht**
Elektronisch-geldinstellingen in opkomst
- 31 Kunstpodium: Bas Meerman**
- 32 Aanpak anonieme geldstromen verscherpt**
Trustkantoren binnenkort onder toezicht
- 34 DNB Research Seminars**
- 35 Informatie**

Colofon

DNB *magazine* is een uitgave van De Nederlandsche Bank N.V. Het is een productie van de Afdeling Communicatie en informatie en verschijnt zes keer per jaar.

Redactie-adres

DNB *magazine*
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam
Telefoon 020-5241910/3361
Fax 020-5242228
E-mail (redactie): magazine@dnb.nl
Internet: www.dnb.nl

Hoofredactie

Mumtaz Khadjé

Eindredactie

Joyce Albers

Aan dit nummer werkten mee

Martijn Bennis, Jacqueline van Breugel, Miquel Dijkman, Alexander Haje, Maaïke de Hon, Jaap Koning, Marga Peeters, Corry van Renselaar, Alexander Strengers, Rutger Vahl, Joan Veldkamp, Erica Verdegaal, Benno van der Zaag.

Fotografie/Illustraties

ANP, Herman Focke, Rob Meulemans, Peter van Breukelen

Vormgeving en druk

Fd-Reproductie

Abonnementen

Een abonnement op DNB *magazine* is gratis en uitsluitend schriftelijk of per mail aan te vragen. Adreswijzigingen en opzeggingen eveneens schriftelijk opgeven.

Abonnementenadministratie

DNB *magazine*
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
E-mail: aanvraagmagazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB *magazine* mogen **niet** zonder toestemming van de redactie worden overgenomen.

De Nederlandsche Bank

DNB *magazine* nummer 1 2004

We moesten allemaal even wennen aan de euro, ook de valsemunten. Twee jaar na de euro- invoering staan de eurobiljetten en -munten nog steeds in de belangstelling.

Vals

In het omslagartikel van dit magazine gaan we in op de berichten over de valse biljetten die in omloop zijn. Hierin leest u dat we in Europa absoluut niet gezien worden als een land waar veel valse euro's opduiken. Van de acht miljard eurobiljetten die in het hele eurogebied circuleren, ligt het percentage falsificaties op nog geen 0,005 procent, dus dat is niet veel. Toch zullen we er in Nederland aan moeten wennen dat het aantal falsificaties naar het niveau gaat van de rest van Europa. En dat is hoger dan we tot nu toe gewend waren. Logisch want de biljetten circuleren nu in een veel groter gebied.

In de folder die u bij dit magazine aantreft, hebben wij de echtheidskenmerken voor u op een rij gezet. Eén boodschap wil DNB namelijk uitdragen: aan de euro zelf ligt het niet. De biljetten hebben tien echtheidskenmerken die bekend zijn gemaakt en zijn dus sterk genoeg.

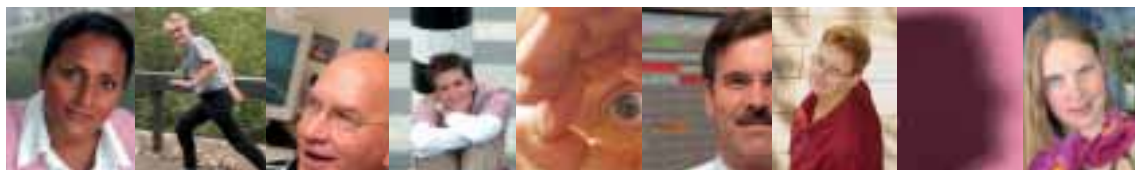
Het controleren van biljetten is in Nederland echter nog niet ingeburgerd. Nederlanders ervaren het al snel als beladen om hun geld goed te controleren. Als die aardige bakker het wisselgeld teruggeeft, wil

je hem toch niet wantrouwen en het biljet tegen het licht houden.

En dan die lastige muntjes. Twee jaar na de euro-invoering blijkt uit Europees onderzoek dat in heel Europa de Nederlanders de meeste moeite hebben met de diverse muntstukken. Liefst 42 procent heeft moeite het juiste muntje uit de portemonnee te vissen, terwijl gemiddeld in de twaalf eurolanden slechts 29 procent klaagt. Vier van de vijf Nederlanders, zo blijkt, zwaaien liever vandaag dan morgen de één-eurocent uit. In dit magazine leest u ook over de plannen om de afrondingsregel weer in te voeren.

En jawel: er is ook positief euronieuws te melden. Onderzoek van DNB wees uit dat het betaalgemak met de euro er wel op vooruit is gegaan. Betalen met euro's gaat sneller dan met gulden. Als u ten minste naar het juiste muntje grijpt, dan kunt u met euro's veel makkelijker gepast betalen. Reden hiervoor is de optimale reeks die de waarde van euromunten en -bankbiljetten vormen. De 1-2-5 structuur van de euro (zowel de biljetten als de munten kennen aantallen van 10, 20 of 50 in tegenstelling tot de gulden die muntjes en briefjes van 25 kende) biedt betalende de mogelijkheid om met zo min mogelijk briefjes en munten af te rekenen.

Joyce Albers

De euro twee jaar later...

Afronden en valse euro's houden ons bezig

Op 1 januari jongstleden was het precies twee jaar geleden dat we begonnen te betalen met euro's. Uit onderzoek blijkt dat een groot aantal Nederlanders nog niet vertrouwd is met de nieuwe munten en biljetten. Twee zaken blijven de gemoederen verhitten: de eurocentjes en de valse eurobiljetten.

Maaïke de Hon

Het zal niemand zijn ontgaan dat er de laatste maanden van 2003 met enige regelmaat berichten in de media opdoken over valse eurobiljetten. Het aantal vervalste biljetten zou toenemen, net als de kwaliteit ervan. Jelle Herrema van Beveiliging en transport: 'We zullen er in Nederland aan moeten wennen dat het aantal falsificaties naar het niveau gaat van de rest van Europa. En dat is hoger dan we tot nu toe gewend waren. Het aantal onderschepte vervalsingen in Nederland bedroeg de eerste tien maanden van het afgelopen jaar achttienduizend stuks. Dat is een fractie meer dan we in het guldentijdperk hebben gehad.'

In Europa worden we echter absoluut niet gezien als een land waar veel valse euro's opduiken. Trouwens: van de acht miljard eurobiljetten die in het hele eurogebied circuleren, ligt het percentage falsificaties op nog geen 0,005 procent, dus ook dat is niet veel. Dat wil niet zeggen dat er geen probleem is: als je twee biljetten van vijftig euro in je zak hebt en er is er één vals, dan heb je wel degelijk een probleem.'

Herrema heeft wel een verklaring voor de toename van falsificaties in ons land: 'Nederland heeft geen geschiedenis met vals geld, omdat we met de gulden maar zo'n klein afzetgebied hadden. Als je vals geld maakt, wil je die biljetten vervolgens ook kwijt kunnen. Duitsland had er in het markentijdperk al veel meer last van, omdat ook in Oostbloklanden met de mark werd betaald. Doordat Nederland geen historie van valsmunterij kent, beseft de Nederlander het belang van het goed kijken naar bankbiljetten nog niet en worden we erdoor opgeschrikt.'

'Er duiken nu bijvoorbeeld valse biljetten van honderd euro op. De automaten in Nederland betalen die biljetten niet uit, dus zo'n honderdje komt uit het buitenland of is verkregen aan de balie van een bank. Daarom ben ik verbaasd als ik de eigenaar van een snoepwinkel op televisie hoor vertellen dat hij een vals briefje van honderd heeft gekregen van iemand die een rolletje drop kwam kopen. Ik kan me niet voorstellen dat een winkelier zich niet afvraagt hoe iemand aan een biljet van honderd euro komt en het dus niet op echtheid controleert.'

Echtheidskenmerken

Hans de Heij, projectmanager nieuwe bankbiljetten, bevestigt dat beeld: 'Al sinds 1983 legt TNS NIPO in opdracht van DNB elke twee jaar een aantal open vragen voor aan tweeduizend Nederlanders. In 1983 bleek men gemiddeld één echtheidskenmerk te kunnen noemen, toen nog van de gulden. Rond de invoering van de euro hebben we het onderzoek een keer extra laten uitvoeren en uit die resultaten bleek dat het kennisniveau vlak na de introductie was gestegen naar 2,3 kenmerken. In februari 2003 was dat niveau echter alweer gedaald naar 2,0. Wij zijn daarom op dit moment druk bezig de voorlichting nieuw leven in te blazen.

Behalve de kenmerken willen we in de nieuwe campagne vooral ook uitdragen dat het normaal is om samen, de consument en de winkelier, naar het geld te kijken. In onze cultuur is controleren namelijk beladen.'

Nederlander beseft het belang van goed kijken naar biljetten nog niet

Om de onrust over het opduiken van falsificaties zo snel mogelijk weg te nemen, heeft DNB twee projecten lopen. De Heij: 'We willen op korte termijn een soort opfrustraining voor kassiers organiseren voor onder andere managers uit het midden- en kleinbedrijf en beveiligingsbeambten. We willen hen graag bijpraten over de echtheidskenmerken, en het is de bedoeling dat zij die kennis vervolgens weer doorgeven aan de mensen achter de kassa.'

Het andere project heeft betrekking op de wat langere termijn. Naast de voortzetting van de reguliere voorlichting, is DNB een nieuwe voorlichtingscampagne begonnen, die over meerdere jaren loopt. In deze nieuwe campagne overweegt DNB, naast een vernieuwde folder (aan dit magazine toegevoegd) en vernieuwde internetpagina's, ook gebruik te maken van interactieve voorlichting via bijvoorbeeld een cd-rom.

In de campagne willen we uitdragen dat het normaal is om samen naar het geld te kijken.

Ten slotte speelt er de kwestie van de zogenoemde detectoren; de apparaatjes op de toonbank waarmee biljetten kunnen worden gecontroleerd. De Heij: 'Winkeliers bellen naar ons of naar drukkerij Johan Enschedé met de vraag: 'Die UV-lamp alleen voldoet

Voor controle moet je ten minste drie echtheidskenmerken nagaan

niet meer, we willen er iets anders bij hebben.' Allereerst zeggen wij dan dat de UV wel voldoet, maar dat je het wel goed moet gebruiken. Vroeger was het voldoende om te kijken of het papier onder de UV-lamp niet blauw oplichtte. Er zijn nu nog steeds veel vervalsingen die je op die manier kunt ontdekken, maar omdat sommige vervalsingen die test tegenwoordig doorstaan, moet je nu ook naar andere UV-kenmerken kijken. Zo kun je bijvoorbeeld kijken of onder de UV-lamp een aantal vezeltjes oplicht, en wel in drie verschillende kleuren, rood, blauw en groen. Daarnaast lichten ook nog verschillende kleuren uit het drukbeeld op, en krijgt

het EU-vlaggetje een andere kleur. Alleen controleren op het blauw oplichten van het papier is dus niet meer voldoende. En als er op zaterdag een meisje van zestien jaar achter de kassa staat, willen winkeliers het liefst een apparaat dat met een piepje of een groen lampje duidelijk maakt dat het biljet niet vals is. De centrale bank heeft er begrip voor dat controle in een drukke winkel geen sine-cure is.'

Winkeliers en andere ondernemers met veel kasverkeer kunnen nu in de markt een keuze maken uit zo'n 25 detectieapparaten. Europese regels verhinderen dat centrale banken een advies kunnen geven over de geschiktheid van de verschillende apparaten, niet verwonderlijk omdat zo'n oordeel al gauw commercieel als keurmerk kan worden gebruikt. Wel biedt DNB de mogelijkheid aan fabrikanten om hun apparaten onder bepaalde voorwaarden te testen. DNB stelt hiervoor opgespoorde valse biljetten ter beschikking.

Andere oplossingen?

Sommige winkeliers hebben al een andere oplossing gevonden: zij nemen bijvoorbeeld geen biljetten van honderd euro meer aan. De Heij: 'Misschien gaat het wel de kant op van Amerika. Daar zie je regelmatig bordjes dat je niet met twintig-dollarbiljetten en hoger kan betalen of het kan gebeuren dat de winkelier met het biljet weg-

De lastige eurocentjes

Vanaf dag één van de invoering van de euro is er veel geklaagd over de eurocentjes. Daarom begint het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) in het eerste kwartaal van 2004 met een proef met het afronden van totaalbedragen aan de kassa op een veelvoud van vijf cent. Deelnemers zijn een aantal horecagelegenheden, benzinestations en winkelbedrijven in een nog nader te bepalen gemeente in Nederland. De boodschap van de proef luidt: 'Hier wordt afgerond'.

De toonbankinstellingen zijn enthousiast over de proef. Als daardoor op termijn de één- en twee-eurocenten verdwijnen, levert hen dat een gezamenlijke besparing van dertig miljoen euro per jaar op. Ook de banken zullen niet rouwig zijn om het verlies van de centjes. De Consumentenbond is nog het meest terughoudend. De invoering op landelijk niveau is wat de bond betreft pas opportuun als het aantal consumenten dat het géén goed idee vindt, niet hoger is dan twintig procent. Uit onderzoek, blijkt dat het aantal tegenstanders van afschaffing van de centjes terugloopt: in juni 2003 was nog 35 procent tegen, terwijl dat aantal in november al was geslonken naar 28 procent. De peiling zal in het eerste kwartaal worden herhaald. Als de peiling goed uitpakt en de proef succesvol verloopt, is het MOB voorstander van landelijke invoering van de afronding.

loopt om het achter in zijn winkel te controleren. Wij hopen dat dat hier met een goed gebruik van de echtheidskenmerken niet nodig zal hoeven zijn.'

Behalve dat DNB ondersteuning biedt aan toonbankbedrijven en een nieuwe campagne is gestart om het publiek weer vertrouwd te maken met de kenmerken van de eurobiljetten, werkt zij ook mee aan een Europees registratiesysteem. Dit systeem kan de opsporingsdiensten ondersteunen bij het opsporen van vervalste biljetten en hun makers. Of een winkelier de vervalsing ontdekt, de handelsbank of de sorteermachine van DNB, alle biljetten horen bij de Afdeling Beveiliging van DNB terecht te komen.

Herrema: 'Wij leggen een hele waslijst met gegevens van de valse biljetten aan: wat is het voor biljet, welk materiaal is gebruikt, wie heeft geprobeerd ermee te betalen, is geprobeerd het watermerk na te maken, of de veiligheidsdraad? En ga zo maar door. Al

die gegevens worden vastgelegd in een systeem van de Europese Centrale Bank. Onze collega's uit alle euro-landen doen hetzelfde en ook Engeland, Zweden en Denemarken doen mee. Daardoor zitten de gegevens van alle valse biljetten in één databank. De politie en Europol hebben leesrecht op deze databank, zodat zij de gegevens over het valse geld naast het daderprofiel kunnen leggen.'

Aan één ding ligt het volgens zowel De Heij als Herrema niet, en dat zijn de euro-coupons zelf. Herrema: 'Het biljet is sterk genoeg; het heeft tien echtheidskenmerken, waarmee je snel kunt vaststellen of het biljet echt is of niet. De gouden regel is dat je een biljet op ten minste drie echtheidskenmerken moet nagaan voor een betrouwbare controle. Als je even de tijd neemt en weet waarop je moet letten, zie je het altijd.' ●

Samen sterk

Drie toezichthouders en één handhavingsbeleid

Dankzij het handhavingsbeleid is het financieel toezicht in Nederland inzichtelijker, krachtiger en efficiënter geworden voor zowel de overheid, de financiële sector als consumenten. Dit beleid dat de drie toezichthouders, DNB/ de Pensioen- & Verzekeringskamer en de Autoriteit Financiële Markten, samen hebben opgesteld, omvat één handhavingsaanpak voor overtreders.

Erica Verdegaaal

Foto: ANP

Wat is Nederland zonder een stabiel financieel stelsel? Weinig. Daarom hebben we een dozijn wetten die banken, geldtransactiekantoren, verzekeraars, pensioenfondsen, beleggingsinstellingen en effecteninstellingen in het gareel houden. Zo kunnen burgers en organisaties op die instellingen vertrouwen. Deze (afgedwongen) integriteit en kredietwaardigheid zijn essentieel voor financiële stabiliteit. Vandaar dat de drie financiële toezichthouders, DNB/ de Pensioen- & Verzekeringkamer (PVK) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM), financiële aanbieders streng aan de wetgeving houden.

Tot voor kort 'bestreden' de toezichthouders wetsovertreders elk volgens een zelfstandig ontwikkelde handvingaanpak. Verzekeraars verschillen immers van banken, beleggingsinstellingen van wisselkantoren, en natura-uitvaartverzekeraars van pensioenfondsen. Toch kon het toezicht transparanter en beter op elkaar worden afgestemd.

In juli presenteerden de drie toezichthouders daarom een nota Handhavingsbeleid met daarin één handhavingsaanpak voor alle toezichtwetten. Zo'n gelijke benadering van wetsovertreders leidt tot meer rechtsgelijkheid en meer rechtszekerheid en tot een krachtiger bestrijding van illegale aanbieders. Ook gaan de toezichthouders door het nieuwe beleid duidelijker verantwoording afleggen over wat ze doen en wat ze bereiken. 'Dat doen we via de VBTB-begroting (Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording, red.)', zegt toezichthouder Heidi Broekhuis van DNB. 'Op die informatie heeft de samenleving recht, want we werken met publieke middelen.'

Onoorbare praktijken

In de gezamenlijke nota Handhavingbeleid staat een reeks normen waaraan financiële instellingen moeten voldoen, of zij nu vallen onder DNB, de PVK of de AFM. Aan de hand van die normen is de handhavingsaanpak vormgegeven. Om te beginnen moet een financieel bedrijf, wiens activiteiten onder de toezichtwetgeving vallen, een vergunning of registratie van een toezichthouder hebben. Is dat stadium gepasseerd, dan moet een instelling ook nog aan een aantal andere normen voldoen. Zo moet het bedrijf de klanten afdoende informatie verstrekken, bijvoorbeeld over marktontwikkelingen en risico's. Ook moet men zijn toezichthouder naar behoren informeren, onder meer via kwartaalcijfers of gegevens over het bestuur en de manier waarop men werkt.

De instellingen moeten verder voldoen aan financiële eisen die waarborgen dat zij voldoende liquide en solvabel zijn. Verder moet de financiële instelling zijn processen en risico's beheersen door administratieve organisatie en interne controle. Daarnaast moet elke instelling het personeel in alle lagen van de organisatie integer

Een dozijn financiële wetten

Wet toezicht kredietwezen 1992

Wet inzake geldtransactiekantoren

Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993

Wet toezicht
natura-uitvaartverzekeringsbedrijf

Pensioen- en spaarfondsenwet

Wet toezicht effectenverkeer 1995

Wet toezicht beleggingsinstellingen

Wet financiële betrekkingen buitenland 1994

Wet identificatie bij dienstverlening

Wet melding ongebruikelijke transacties
Sanctiewet 1977

Wet toezicht trustkantoren (maart 2004)

(Nog in wording is de Wet financiële
dienstverlening)

laten handelen door hen daarvoor te lichten en door de juiste werkwijze te beschrijven in procedures. Ook moeten de beleidsbepalers van een financieel bedrijf betrouwbaar zijn én deskundig. 'Een bedrijf dat al die normen naleeft, zal niet snel betrokken raken bij onoorbare praktijken', legt Heidi Broekhuis uit. Ontdekt de toezichthouder toch een wetsovertreding, dan voelt de toezichthouder de instelling daarvoor eerst stevig aan de tand. Broekhuis: 'Vaak is daarmee de kous af. Het inzetten van handhavingsinstrumenten om normconform gedrag te bewerkstelligen is dan niet meer nodig.'

DNB/PVK en de AFM grijpen altijd in bij illegale bedrijven die zonder vergunning of registratie op de markt opereren. Sporadisch blijkt het ook nodig om handhavingsinstrumenten in te zetten bij een onder toezichtstaande instelling die zich van een stevig gesprek niets aantrekt. Zowel bij DNB/PVK als bij de AFM doen gespecialiseerde medewerkers dit werk. Al die toezichthouders werken nu volgens één beleid.

DNB-handhaver Susi Zijderfeld legt uit hoe dat bij illegale aanbieders meestal verloopt. 'Heel effectief is de zogenoemde last som op te leggen, illegale financiële instellingen om geld van het publiek aan te trekken', zegt ze. Gaat een instelling dan namelijk

De drie toezichthouders

Arnold Schilder, directielid DNB, bestuurslid PVK:

‘De financiële toezichthouders denken hetzelfde over het handhavingsbeleid en hebben dat nog opgeschreven ook. Dat mag in de krant.’

Dirk Witteveen, voorzitter van de PVK, directielid DNB:

‘Het was een hele klus het handhavingsbeleid goed neer te zetten. Nu is de uitdaging het uit te voeren. Men moet ervan op aan kunnen.’

Arthur Docters van Leeuwen, voorzitter van de AFM:

‘We handhaven, we gedogen niet.’

rustig door mensen geld te laten inleggen of te investeren, en dat is gemakkelijk controleerbaar, dan moeten ze die dwangsom betalen. Dat kost hen snel meer dan dat ze met hun illegale activiteiten kunnen verdienen. Daarnaast kunnen we een boete opleggen en een advertentie plaatsen om het publiek te waarschuwen. En gaat een instelling later opnieuw de fout in, of pleegt men een strafbaar feit zoals valsheid in geschrifte, diefstal, oplichting of heling, dan doen we aangifte bij het Openbaar Ministerie.’

Naast de last onder dwangsom, de boete, publicatie en aangifte noemt de nota over het handhavingsbeleid nog vier andere handhavingsinstrumenten om ‘ongehoorzame’ bedrijven in het gareel te dwingen. Afhankelijk van de aard van het bedrijf en de overtreding kan de toezichthouder een aanwijzing geven, bijvoorbeeld om een bestuurder te ontslaan. Ook kan men bijvoorbeeld een stille curator aanstellen, of, in het ergste geval, een vergunning intrekken of een registratie ongedaan maken.

Gedoogruimte

Hoewel de financiële consument het niet meteen merkt, is toezicht en als sluitstuk daarvan handhaving door de toezichthouders, (in)direct in zijn belang. ‘Dé meerwaarde van de nota over handhavingsbeleid is dat in kaart is gebracht hoe de drie financiële toezichthouders de gezamenlijke handhavingsinstrumenten toepassen’, vindt senior beleidsadviseur Bernadette Schoenmakers van de PVK. Uitgangspunt van het handhavingsbeleid is dat alle financiële wetovertreders op een zelfde manier worden aangepakt, of men nu een bank of een verzekeraar is.

‘Deze onwrikbare politiek leidt tot extra rechtszekerheid in de financiële markt’, stelt senior jurist Rolf de Groot van de AFM.

‘Overtreders kunnen rekenen op een voorspelbare reactie. Men krijgt bijvoorbeeld een boete als vergelijkbare overtredingen eerder ook met een boete zijn bestraft. Hiernaast wijst De Groot op de duidelijkheid die het beleid schept, zowel voor toezichthouders als voor de financiële sector. ‘Dit handhavingsbeleid maakt glashelder dat we, als we iets tegenkomen dat niet in de haak is, altijd ingrijpen. Daar zit geen gedoogruimte in.’ Het laatste punt kan de handhavingstaak van de AFM mogelijk extra verzwaren als binnenkort de Wet financiële dienstverlening in werking treedt, waardoor de duizenden assurantietussenpersonen gaan vallen onder het gedragstoezicht van de AFM.

Ook de financiële consument kan profiteren van consequent optreden van toezichthouders, zegt Heidi Broekhuis. ‘Elke Nederlander kan de handhavingsregels nalezen op de gezamenlijke website van DNB/PVK. Dat kan ertoe leiden dat iemand een toezichthouder maant: ‘Zeg luister eens, mijn bank benadeelt mij. Treedt u maar op.’

Nieuw voor DNB en de PVK is dat men vanaf 2004 jaarlijks vooraf gaat aangeven waaraan men handhavingsgeld en -capaciteit gaat besteden. Aan het eind van het jaar toetst men vervolgens of bereikt is wat men met de ingezette middelen beoogde. Dit biedt de overheid en het publiek meer zicht op wat de toezichthouders doen en wat dat kost. Elk van de toezichthouders zal hierin eigen keuzes maken, ondanks het gezamenlijke handhavingsbeleid. Men staat elk immers voor de uitvoering van verschillende financiële wetten en doet dus eigen onderzoeken en opsporingen, en stelt eigen prioriteiten. ‘We moeten nog veel werk verzetten’, zegt Susi Zijderveld. ‘Maar gaandeweg gaan meer burgers ontdekken dat dit duidelijke handhavingsbeleid bestaat. Ook illegale instellingen zullen ondervinden dat we consequent stevig optreden.’ ●

Bankgeheimen

Een dreigende valkuil bij fusies en reorganisaties is dat de blik te veel naar binnen is gericht waardoor men minder alert is op wat zich in de buitenwereld afspeelt. In het geval van DNB en de Pensioen- & Verzekeringkamer, die in mei van het vorige jaar publiek maakten in elkaar op te zullen gaan, zou dat het nachtmerrie-scenario kunnen opleveren van twee instellingen die zo in beslag worden genomen door het intekenen van de nieuwe organogrammen dat een potentiële bedreiging voor de financiële stabiliteit onopgemerkt blijft.

Prikkels

Er zijn vooralsnog geen signalen die op een introverte houding van de twee fusiepartners wijzen. Dat geldt zeker voor de communicatie-activiteiten. De buitenwereld houdt de communicatie-afdeling scherp, getuige de niet aflatende behoefte aan informatie en toelichting over de financiële stabiliteit. Wie het jaar 2003, waarin de bulk van de organisatorische veranderingen is voorbereid, vergelijkt met een publicitair topjaar als 2002 – het jaar van de invoering van de euro – zal zien dat het aantal interviews dat de directie heeft gegeven niet ver uiteenliep: 133 in 2003 versus 150 in het jaar daarvoor. Het aantal toespraken van directieleden was in beide jaren met ongeveer 55 gelijk. Het aantal vragen van het publiek

toonde wel een verschil. Telefonisch of per e-mail werd het afgelopen jaar een slordige dertigduizend vragen beantwoord. Dat waren er vijfduizend meer dan in 2002.

De resultaten van een recent mediaonderzoek stemmen wat dat betreft ook gerust. DNB blijkt door het journaal zonder meer als open te worden beschouwd. **Van een instelling die naar binnen is gericht en niet meer toekomt aan haar kerntaken is in de beeldvorming dus geen sprake.** Sterker nog, de media geven te kennen juist wat meer over nut en noodzaak van de interne veranderingen te willen weten.

De fusie met de PVK, die dit jaar zijn beslag moet krijgen, is het logische sluitstuk van een langer bestaande samenwerking, met alle synergievoordelen van dien. De fusie wordt tegelijkertijd aangegrepen voor een drastische modernisering van de organisatie. Of zoals Nout Wellink het verwoordde op een personeels-bijeenkomst eind vorig jaar: 'Inzet is

Benno van der Zaag,
woordvoerder van de
Nederlandse Bank

een vitale, effectieve en efficiënte onderneming, waar de dynamiek van de omgeving in doorklinkt. Om dat te bereiken moeten we onze taken op een andere manier organiseren en op een andere manier met elkaar samenwerken. We willen de effectiviteit van onze organisatie verhogen door beleid en uitvoering te scheiden, het toezicht te integreren en een aparte eenheid Financiële Stabiliteit in te stellen.'

Minder bureaucratie en minder managementlagen zijn het parool. Volgens het voorgenomen besluit van de directie betekent dit concreet dat het aantal managementfuncties met bijna vijftig procent zal afnemen. Verder zal de nieuwe organisatie 265 formatieplaatsen minder tellen dan de huidige organisatie van DNB en de PVK samen, een reductie van een kleine vijftien procent.

Vrijblijvend is dit proces allerminst. Het is simpelweg noodzakelijk voor de Nederlandse Bank om efficiënt haar werk te kunnen blijven doen. Zo gaan de onder toezichtstaande instellingen meebetalen aan het toezicht en dat zullen ze niet graag doen als de toezichthouder zich niet slagvaardig en effectief opstelt. Daarmee is in elk geval een externe prikkel geïntroduceerd die niet genegeerd kan worden. En die prikkel zal niet beperkt blijven tot de toezichtsector. Want ook over de andere kerntaken van DNB eist de samenleving terecht tekst en uitleg. De ivoren toren bestaat al lang niet meer.

Nieuwe tijd, nieuwe organisatie, nieuwe webstek

www.dnb.nl
stelt gebruiker centraal

Laat me uw website zien, en ik vertel u wie u bent. Geen krachtiger communicatiemiddel dan een webstek. De hutjes, huizen en gebouwen aan het wereldwijde web vormen een elektronische replica van de echte wereld. Het pand op het adres www.dnb.nl is fors verbouwd.

Martijn Bennis

In de beginjaren van de televisie werden soms hoorspelen uitgezonden. Dit karakteristieke radiogenre werd overgenomen door de televisie zonder dat er bij werd stilgestaan dat bij het medium televisie het beeld belangrijk is. Een soortgelijke ontwikkeling heeft zich voorgedaan bij websites van professionele organisaties. Na de pioniersfase begin jaren negentig waren de eerste *corporate* websites veelal elektronische versies van informatiemateriaal over de betreffende instelling. Het interactieve vermogen van internet werd nog nauwelijks benut.

De technische mogelijkheid om de gebruiker van de site te laten bepalen wat hij van de instelling wil weten en in welke vorm hij die informatie wil krijgen, werd pas later ontdekt. Geholpen door de sterk toegenomen snelheid van internet zijn goede websites nu wonderen van communicatie die de doelstellingen van de organisatie efficiënt ondersteunen.

De vernieuwde site van de Nederlandsche Bank stelt gebruikers centraal. De afdelingen van DNB waarvan de informatie afkomstig is, zijn niet langer bepalend voor de route die de bezoeker van dnb.nl kan volgen. Op de homepage wordt aan de verschillende doelgroepen ingang verschaft onder de knoppen 'Publiek', 'Professioneel', 'Pers' en 'Onderzoek'. Hieronder, in de submenu's, worden de

Nieuwe opzet sluit beter aan bij de wensen van de bezoekers

verschillende gebruikers geleid naar de voor hen relevante informatie die zowel door DNB als de PVK is geleverd. De organisatorische opbouw en taakgebieden, toegelicht onder de knoppen 'DNB' en 'PVK', wordt op dit moment gescheiden gepresenteerd omdat de twee juridisch nog niet zijn samengevoegd. Kennis van DNB en PVK (publicaties, data, brochures etc.) is te vinden in de 'Kennisbank'. Geheel nieuw is de ingang linksboven de hoofd-navigatie van de nieuwe site, waarin de missie van DNB in gewone mensentaal is uitgelegd. Vooral het waarom van DNB is hier toegelicht.

Leeswijzers en wegwijzers

Om te voorkomen dat de bezoeker vastloopt in een eenmaal ingeslagen weg en de weg naar andere relevante pagina's kwijt raakt, zijn er op een aantal pagina's (het aantal zal worden uitgebreid) 'leeswijzers' en 'wegwijzers' aangebracht. De leeswijzers verwijzen naar documenten en publicaties van DNB, de wegwijzers leiden naar

pagina's binnen en buiten de site. Zo kan het gebeuren dat iemand die via de publieksingang binnenkomt, voor nadere informatie wordt verwezen naar de pagina's voor professionele gebruikers.

De site van DNB was tot voor kort hoofdzakelijk éénrichtingsverkeer met enigszins verzuild trekjes. De structuur van de site kwam min of meer overeen met het organogram van DNB. De verschillende afdelingen vertelden, ieder voor zich, wat zij kwijt wilden aan het publiek, in de terminologie die vooral de boodschapper vertrouwd was.

Zo moest een geïnteresseerde bezoeker van buiten DNB, op zoek naar de eisen waaraan nieuw op te richten banken moeten voldoen, allereerst begrijpen dat hij op 'toezicht' moet klikken om vervolgens te gokken op 'handboeken en circulaire's' waarna het bos langzaam maar zeker ondoordringbaar werd. Een consument die wilde weten of hij risico loopt als hij een rekening opent bij een nieuw gevestigde buitenlandse bank die een rente belooft van maar liefst 10 procent, zou onvermijdelijk vastlopen in het voormalige elektronische gebouw van DNB.

Een wetenschapper op zoek naar één van de vele publicaties van DNB-deskundigen had de keus uit maar liefst vier knoppen 'publicaties' (of woorden van gelijke strekking), waarvan drie die niet direct op de homepage te vinden zijn. Op de homepage leidde een klik op 'publicaties' naar jaarverslagen en kwartaalberichten, maar voor de publicaties over specifieke economische ontwikkelingen moest bijvoorbeeld de knop 'publicaties' in het submenu van 'Monetair Beleid' worden gevonden, simpelweg omdat de auteur van het stuk bij die afdeling van DNB werkt. Die structuur leidde er

onvermijdelijk toe dat buitenstaanders liever naar de telefoon grepen. Bovendien werd de site steeds onduidelijker naarmate er meer documenten op de website te vinden waren.

In 1997, het jaar waaruit de vorige DNB-site dateert, was het overigens goed gebruik om websites op deze manier op te bouwen. Organisaties beschouwden hun site voornamelijk als verlengstuk van de afdeling marketing en communicatie, waarbij met de bezoeker niet al teveel rekening werd gehouden. Dat je via de site ook je kerntaak kan ondersteunen, werd pas later ontdekt. Een website wordt inmiddels algemeen gezien als een uitstekend middel om het publiek op maat te bedienen, maar dan moet die site wel toegankelijk en eenvoudig zijn en aanleiding geven voor herhaald bezoek.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

DNB heeft weliswaar geen commerciële redenen om de site gebruikersvriendelijker te maken, maar heeft wel net als andere (semi-)publieke instelling een maatschappelijke verantwoordelijkheid af te leggen aan verschillende gebruikersgroepen. Daarbij is internet ook steeds meer een middel geworden waarmee niet alleen de professioneel geïnteresseerde, maar ook de 'gewone consument' op zoek gaat naar belangrijke informatie. De rol van informatiever-schaffer aan het publiek zal bovendien alleen maar sterker worden door de bundeling van de toezichtstaken van DNB met die van de PVK. En ook de informatiebehoefte rond de Europese integratie, met in de eerste plaats de nieuwe munt, stelt eisen aan de gebruikersvriendelijkheid van het informatiemateriaal dat via de site wordt aangeboden.

De consument die zich afvraagt of die nieuwe buitenlandse bank wel te vertrouwen is, liep op de oude site vrijwel zeker vast. Op de vernieuwde webstek mag worden verondersteld dat deze consument op de beginpagina kiest voor 'Publiek'. Hieronder ligt de stap 'Banken' voor de hand. Via de knop 'veel gestelde vragen' bijvoorbeeld, kan antwoord worden gevonden op de vraag 'Hoe weet ik dat geld dat op een rekening bij een bepaalde bank staat, veilig is?'. Ook de paragraaf 'De collectieve garantieregeling' die onder het hoofdstuk 'Banken' hangt, leidt tot de gewenste informatie. En als de juiste zoektermen worden gebruikt, kan dezelfde informatie ook via de zoekfunctie worden gevonden.

Ook de bouwers van de nieuwe DNB-website gaan ervan uit dat de nieuwe opzet beter aansluit bij de wensen van de bezoekers. Maar net als bij de talloze andere websites die de afgelopen jaren een dergelijke verandering hebben ondergaan, is het natuurlijk nog afwachten in hoeverre die verwachting uitkomt. Als de website al wat langer in gebruik is zullen nieuwe wensen en eisen op tafel komen, en in die zin is een goede website ook nooit helemaal 'af'.

Surf eens naar www.dnb.nl en ontdek:

- dat je na het klikken op de ingang 'Publiek' direct een overzicht krijgt van de meest gestelde vragen aan DNB en PVK;
- dat je via de knop 'Kennisbank' alle publicaties van DNB en PVK kan opvragen;
- dat er tegenwoordig een zoekmachine is die direct documenten en plekken binnen de site opspoot;
- dat je een selectie van de laatste nieuwtjes van DNB (o.a. persberichten en speeches) vindt op de homepage onder 'nieuws';
- dat onder het kopje 'Snel op weg' op de homepage steeds wisselende links staan naar belangrijke en informatieve pagina's elders op de site.

Een goede website is als een levend organisme. Onder invloed van gebruikers passen beheerders de site aan als daar aanleiding voor is. Het onderhoud van een website vereist een continue analyse van de wensen van de gebruikers en van de mogelijkheden en beperkingen van internet. ●

Eerste DNB-persbericht pakte averechts uit

Ongelukkige poging tot openheid na val Engelse pond

Centrale banken hechten tegenwoordig groot belang aan openheid en maatschappelijk draagvlak. Daar dachten zij vroeger heel anders over. De Nederlandsche Bank ging tot ver in de twintigste eeuw prat op haar imago van gesloten burcht. In 1931 bracht zij voor het eerst een perscommuniqué uit. Dat liep uit op een mislukking, en de poort ging weer voor lange tijd op slot.

Corry van Renselaar

Het pand van DNB aan de Oude Turfmarkt. DNB was vanaf de beginjaren (1814) op deze locatie gevestigd, maar betrok in 1869 dit pand van architect W.A. Froger. In 1967 verhuisde DNB naar de huidige locatie aan het Frederiksplein.

Op 20 september 1931 viel het Engelse pond. De Nederlandsche Bank, overvallen door het besluit van de Engelse regering om de gouden standaard te verlaten, verloor in de daaropvolgende weken bijna dertig miljoen gulden op haar pondenportefeuille. Het Engelse besluit om de vaste band tussen goud en pond te verbreken én het enorme verlies sloegen in als een bom. Zij dwongen de regering-Colijn tot ingrijpende maatregelen. Op 7 oktober 1931 trad DNB-president Gerard Vissering af, officieel om gezondheidsredenen.

De consternatie in die septemberdagen was zo groot dat de financiële redacties van De Telegraaf en het Algemeen Handelsblad (AH) DNB om een verklaring over de internationale financiële toestand vroegen. Op 26 september ontving Vissering de directeur van het AH, Alexander Heldring. De president had alle verzoeken om een onderhoud afgewimpeld. Daar had Heldring alle begrip voor. Inktkoelies die de president van de Nederlandsche Bank ter verantwoording riepen? Het moest niet gekker worden.

Toch leek het Heldring verstandig dat DNB enkele geruststellende woorden over de positie van de gulden tot het publiek richtte. Hij had ook al nagedacht over de strekking van zo'n mededeling. DNB, vond hij, moest 'met groote stelligheid' verklaren dat Nederland onvoorwaardelijk aan de gouden standaard vasthield, dat de Nederlandsche Bank 'volkomen solvabel en volkomen liquide' was en dat zij in alle opzichten in staat was haar taak als centrale bank naar behoren te vervullen.

Ook de buitenlandse pers liet van zich horen. De correspondent van de Frankfurter Zeitung, een Herr Doktor, die na Heldring bij Vissering naar binnen mocht, meldde de president dat 'er allereergsten in het buitenland ongerustheid' bestond over de toekomst van de gulden. België en Zweden hadden een verklaring afgelegd de gouden standaard te zullen handhaven. Als Nederland achterbleef zou de ongerustheid alleen maar groeien. Vissering liet de Duitser aan de hand van de Weekstaat zien dat er geen enkele reden tot ongerustheid was, maar de journalist bleef hameren op een persbericht.

Perscommuniqué

De adviezen van Heldring en de Duitse correspondent waren niet aan dovemansoren gericht. Toen later die dag de thesaurier-generaal Van Doorninck volgens afspraak langskwam, liet Vissering hem weten dat hij nadacht over een

perscommuniqué. De boodschap daarvan moest luiden dat Nederland de gouden standaard handhaafde en dat er geen inflatiegevaar was of dreigde. Was het niet verstandig, vroeg hij de hoogste ambtenaar van Financiën, om in de verklaring op te nemen dat die werd afgelegd in samenspraak met het ministerie? Nee, liet de thesaurier Vissering nog diezelfde middag telefonisch weten: de minister zag niets in een persbericht, en zeker niet om nog eens te benadrukken dat Nederland de gouden standaard zou handhaven. Dat stond immers niet ter discussie en een verklaring

Inktkoelies die de president ter verantwoording riepen? Het moest niet gekker worden

zou de onrust alleen maar vergroten. Maar, vond minister van Financiën Dirk Jan de Geer, de definitieve beslissing om wel of niet naar buiten te treden, was aan DNB.

Op de Oude Turfmarkt, de toenmalige locatie van DNB, had de twijfel inmiddels weer toegeslagen. Na veel wikken en wegen liet de directie zich uiteindelijk door twee Amsterdamse bankiers over de streep trekken. Na Zweden en België had ook Zuid-Afrika officieel laten weten de gouden standaard te zullen handhaven, en een mededeling dat Nederland hetzelfde deed zou de gemoederen op de beurs kalmeren en een gunstige uitwerking hebben op het buitenland, hielden deze bankiers Vissering voor.

Het communiqué dat DNB op 27 september 1931 in de kranten liet plaatsen, na nog een ronde van overleg met De Geer, was opgesteld door AH-directeur Heldring. Belangrijkste boodschap was dat de Nederlandsche Bank 'op grond van besprekingen nog zeer onlangs met de Bank of Engeland gehouden en gezien het bijzondere karakter van ons pondenbezit als goudwisselportefeuille van een circulatiebank' geen verlies op haar pondenportefeuille verwachtte en dat zij de

Oud DNB-president Gerard Vissering wimpelde alle verzoeken van journalisten om een onderhoud af.

gouden standaard 'onvoorwaardelijk' zou handhaven. Terwijl de minister akkoord was gegaan met de strekking en inhoud van het persbericht, vond zijn thesaurier-generaal het eerste deel ervan onnodig én onverstandig. Het zou zelfs onjuist blijken te zijn.

Paniek

Tussen 20 en 30 september daalde de koers van het pond fors, van fl 12,03 tot fl 9,64. De sussende uitspraken van de Nederlandsche Bank berustten op de misvatting als zou Engeland de gouden standaard slechts hebben opgeschort en de muntwet ongewijzigd laten. Leonardus Trip, Visserings opvolger, moest om die reden nog geen maand later het persbericht ten overstaan van Montagu Norman,

de gouverneur van de Bank of England als 'stupid' diskwalificeren. Het persbericht, legde Trip uit, was louter bedoeld voor binnenlands gebruik.

Het uitbrengen van een communiqué in september 1931 was een unieke gebeurtenis. Door de druk van buitenaf en in de paniek die volgde op het Britse besluit de gouden standaard los te laten,

Het eerst persbericht pakte slecht uit omdat het onjuiste informatie bevatte

De directie van De Nederlandsche Bank bericht het volgende:

Naar aanleiding van vragen, die tot ons gericht worden, berichten wij hierbij, dat er voor ons geen enkele aanleiding bestaat te verzwijgen, dat onze buitenlandische wisselportefeuille voor een deel bestaat uit ponden sterling.

Wij hebben op grond van besprekingen nog zeer onlangs met de Bank of England gehouden en gezien het bijzondere karakter van ons pondbezit als goud wisselportefeuille van een circulatiebank alle reden ont aan te nemen, dat voor ons in de toekomst geen verlies op dit bezit is te vrechten.

Verder brengt het ponden-gedeelte van onze buitenlandische wisselportefeuille zwaarte op die in den tusschen tijd een evenredig tijdelijk boekwaarschijfschil vanzelf aanbrengt.

Voor De Nederlandsche Bank als circulatiebank kan zich nooit een reden voordoen om zich op een ongelegen oogenblik van haar pondenbezit te ontdoen.

Wij verklaren met de grootste zekerheid dat ons bezit aan ponden sterling minna eenige belanninging kan zijn voor De Nederlandsche Bank om haar functies als circulatiebank en centrale bank in haar vollen omvang nif te oefenen.

Tevens verklaren wij, dat wij den gouden standaard onvoorwaardelijk zullen handhaven.

Inflatie van het ruilmiddel is niet aanwezig en niet te verwachten.

De goudpositie van De Nederlandsche Bank is sterker dan ooit te voren.

voelde de Nederlandsche Bank zich verplicht haar beleid aan een groot publiek toe te lichten. Niet alleen was de beslissing tot het uitgeven van een persbericht haar opgedrongen, het concept werd haar ook nog ongevraagd door een buitenstaander, Heldring, aangereikt.

Het bericht pakte slecht uit. Het sterlingbezit was helemaal niet door de Bank of England gegarandeerd, de Nederlandsche Bank leed zelfs een aanzienlijk verlies. Het persbericht bevatte dus onjuiste informatie. Dat geldt in deze tijd als niets minder dan een doodzonde. Visserings échec werd destijds opgevat als waarschuwing dat centrale banken beter konden zwijgen.

Aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog zou de Nederlandsche Bank zich zelfs genoodzaakt zien haar officiële berichtgeving te beperken. Vanaf het najaar van 1938 onthield zij zich, met instemming van Financiën, van mededelingen in de Weekstaat over de hoeveelheid goud die zij in het buitenland in depot had. Met het oplopen van de spanningen in Europa achtte DNB het raadzaam een deel van de goudvoorraad in Engeland en de Verenigde Staten in veiligheid te brengen. Om nazi-Duitsland niet te provoceren en de neutraliteit die Nederland nastreefde niet te riskeren, gaven Den Haag en DNB daaraan geen enkele ruchtbaarheid. Een centrale bank hield maar beter de lippen stijf op elkaar. ●

Het perscommuniqué dat DNB op 27 september 1931 in de kranten liet plaatsen.

DNB scoort hoog in lijst beste werkgever

DNB is op de achtste plaats geëindigd in Intermediair's Beste Werkgevers Onderzoek Profit.

Aan het onderzoek deden negentig grote bedrijven mee, waarbij gekeken is naar zaken als

primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, sociaal beleid, personeelsbeleid en bedrijfscultuur. Zo waren er 91 vragen over bijvoorbeeld beloning, opleidingsbudget, ziekteverzuim, reorganisaties, kinderopvang, aantal vrouwelijke

en allochtone managers. De financiële sector scoorde erg goed in dit onderzoek. De enige twee bedrijven buiten de financiële sector die de toptien hebben gehaald, zijn TPG en Akzo Nobel. ABN AMRO behaalde de eerste plaats

en Rabobank werd nummer twee.

In de top 25 scoorde DNB het beste wat betreft de betaling van startende academici.

Tevens publiceerde Intermediair in haar eindejaarsnummer de lijst van vijftig beste werkgevers

van de profit- en non-profitsector. In deze lijst is DNB gestegen van de 29ste naar de 16de plaats. Aan dit onderzoek naar arbeidsvoorwaarden en bedrijfscultuur namen 152 profit- en non-profit organisaties deel.

Nieuwe entree bezoekers

De nieuwe hoofdentree is op 5 januari jl. geopend. Via deze nieuwe entree kunt u ook het nieuwe kasloket van Agentschap Amsterdam bereiken. Bezoekers kunnen DNB voortaan alleen via het Westeinde betreden.

Piersonpenning voor Rick van der Ploeg

De **mr. N.G. Piersonpenning is onlangs uitgereikt aan Prof. dr. F. (Rick) van der Ploeg.**

Van der Ploeg ontving de prijs vanwege zijn bijdrage aan de economie van de publieke sector, de geldtheorie en de theorie van de marktwerking, bij uitstek de gebieden van belangstelling van N.G. Pierson. De prijs werd uitgereikt door DNB-

president Nout Wellink, voorzitter van de Stichting mr. N.G. Pierson Fonds in het gebouw van DNB.

Prof. dr. Van der Ploeg promoveerde in 1981 aan de Universiteit van Cambridge. Momenteel is hij onder meer hoogleraar overheidsfinanciën en internationale macro-economie aan het Robert Schuman Centre van het Europees Universitair

Instituut in Florence en hoogleraar politieke economie aan de Universiteit van Amsterdam (UVA). Daarvoor, van 1998 tot 2002, was Van der Ploeg staatssecretaris voor cultuur en media in het tweede kabinet van minister-president Kok. Mr. Pierson (1839-1909) was een vooraanstaande econoom die zich intensief heeft beziggehouden met vraagstukken op het

terrein van de overheidsfinanciën, het geld- en bankwezen, de economische orde en de methodologie van het economisch denken. Mr. Pierson was van onder meer president van de Nederlandsche Bank (van 1885 tot 1891) en minister van Financiën.

Recordaantal SWIFT-berichten

DNB verwerkte in 2003 een recordaantal SWIFT-berichten. SWIFT is het wereldwijde communicatienetwerk van financiële instellingen.

In totaal verwerkte DNB bijna 16,5 miljoen berichten. Hiermee is DNB een wereldtopper geworden met een positie in de top 50 van de 7500 SWIFT-deelnemers.

SWIFT (*Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication*) is in 1973 opgericht door 239 banken uit vijftien landen met als belangrijkste doel de automatisering van betalings- en effectenopdrachten. Voordelen van SWIFT

zijn de standaardisatie (waardoor automatische verwerking mogelijk wordt), het hoge beveiligingsniveau en de zeer kleine kans op storingen (de beschikbaarheid is meer dan 99,9 procent).

De groei begon in 1999 toen DNB de mogelijkheid introduceerde om berichten met TOP (het betalingssysteem van DNB) uit te wisselen via SWIFT. Door deze dienstverlening kunnen de Nederlandse financiële instellingen opdrachten bestemd voor TOP of afkomstig van TOP automatisch verwerken. Ook voor effectentransacties maakt DNB in toenemende mate gebruik van SWIFT.

Banken betalen mee aan toezichtskosten

Vanaf 1 januari 2004 betalen de commerciële banken mee aan de kosten van het toezicht van DNB. Deze kosten kwamen voorheen voor rekening van de overheid.

De regel is ingesteld door het ministerie van Financiën om de kosten voor het toezicht in Nederland te harmoniseren. De kosten van het toezicht door de Autoriteit Financiële Markten en de Pensioen- & Verze-

keringskamer werden al betaald door de onder toezicht staande instellingen. Het banktoezicht door DNB werd sinds jaar en dag gefinancierd door de Staat. Althans indirect, want de kosten van het banktoezicht leidden tot een lagere winstafdracht aan de Staat, en kwamen zodoende dus eigenlijk voor rekening van de overheid.

Op termijn zullen de onder toezichtstaande instellingen 79 procent van

de toezichtskosten van DNB financieren en zal de overheid de overige 21 procent gaan betalen. Ook neemt de overheid 14, respectievelijk 11 procent van de toezichtskosten van de AFM en PVK voor haar rekening. Een werkgroep van Financiën, geadviseerd door de drie toezichthouders, bepaalde deze percentages. Vanwege het relatief grote aandeel van handhaving in het toezicht krijgt DNB relatief de hoogste overheidsbijdrage.

Stabiliteitspact in gevaar?

Verdeeldheid in Europa over begrotingsafspraken

Het Stabiliteits- en groeipact ligt onder vuur. De inzet van enkele lidstaten van het eurogebied voor de Europese begrotingsafspraken is afgenomen sinds de economische groei wereldwijd afremde. Dit bleek onlangs toen de Raad van Ministers besloot om Frankrijk en Duitsland niet te houden aan eerdere afspraken om hun buitensporige begrotingstekorten aan te pakken. Bovendien blijkt Europa verdeeld over de vraag hoe de huidige impasse te doorbreken. Als dat niet gebeurt, kunnen op den duur onwenselijke economische effecten optreden.

Miquel Dijkman

De bijeenkomst van de Europese Raad in Amsterdam, juni 1997, de Eurotop. Op deze bijeenkomst werd het politieke akkoord over het Stabiliteits- en groeipact, dat nu onder vuur ligt, formeel bekrachtigd door de regeringsleiders. In het midden onder andere de Franse regeringsleider Jacques Chirac, rechts naast hem de Duitse regeringsleider Helmut Kohl.

Wat is het Stabiliteits- en groeipact (SGP)? In het Pact verplichten de lidstaten van de Europese Unie zich ertoe om op middellange termijn te streven naar begrotingen die in evenwicht zijn of een overschot vertonen. Deze afspraak geldt in aanvulling op de begrotingsafspraken uit het Verdrag van Maastricht, waaronder de bepalingen dat de begrotingstekorten van de lidstaten maximaal drie procent en de staatsschuld maximaal zestig procent van hun bbp mag bedragen.

De gedachte achter deze begrotingsafspraken was dat wanneer landen in normale omstandigheden geen begrotingstekorten hebben, er in mindere tijden ruimte ontstaat om het begrotingstekort wat te laten oplopen zonder dat de drie procent-norm wordt geschonden. Pleitbezorgers van Europese begrotingsafspraken waren vooral Duitsland en Nederland. Deze landen eisten, in ruil voor het opgeven van hun sterke munt, garanties dat de individuele lidstaten van de monetaire unie een gedegen financieel-economisch beleid zouden blijven voeren.

Deze eis is legitiem omdat de overlast die ontstaat door de hoge begrotingstekorten van een lidstaat in een monetaire unie (zoals het eurogebied) ook in andere landen voor overlast kon zorgen. Immers, wanneer één van de lidstaten om een hoog begrotingstekort te financieren een overmatig beroep doet op de gemeenschappelijke kapitaalmarkt, dan kunnen de andere lidstaten hinder ondervinden van een hogere lange rente. Hierdoor kan bijvoorbeeld de hypotheekrente toenemen. Daarnaast streven alle lidstaten van de EU naar vermindering van de staatsschuld om de kosten van vergrijzing in de toekomst te kunnen opvangen. Als de lidstaten zich aan het Pact houden, en begrotingen afleveren die in evenwicht zijn of overschotten vertonen, houdt de opbouw van nieuwe schuld op, en neemt de bestaande schuld af door aflossingen (en economische groei).

Begrotingsafspraken

Dankzij de begrotingsafspraken is veel bereikt. De bepalingen hebben eind jaren negentig bijgedragen aan een aanmerkelijke verbetering van de begrotingsdiscipline in het huidige eurogebied: in vijf jaar tijd is het gemiddelde begrotingstekort fors gedaald (van vijf procent in 1995 naar 0,9 procent bbp in 2000). Toch moet achteraf worden geconstateerd dat deze periode van snelle economische groei niet genoeg is benut voor het verbeteren van de zogenoemde onderliggende begrotingspositie. Dit wreekte zich toen Europa te maken kreeg met de mondiale groeivertraging en de afspraken daadwerkelijk op de proef werden gesteld. In 2002 werden de begrotingsafspraken dan ook ter discussie gesteld door Duitsland, Frankrijk, Portugal en Italië.

Sindsdien zijn de ontwikkelingen in een stroomversnelling geraakt. Om de overheidsfinanciën van Frankrijk en Duitsland (die al sinds 2002 begrotingstekorten van meer dan drie procent van hun

bbp hebben) opnieuw in het gareel te krijgen, zouden sancties in werking moeten treden. Maar deze sancties worden in de praktijk niet opgelegd. In ruil voor een vrijblijvende toezegging van de Duitse en Franse ministers dat deze landen vanaf 2005 niet langer buitensporige tekorten hebben, werden de sancties die zijn verbonden aan het niet nakomen van de begrotingsafspraken buiten werking gesteld.

Het probleem met het stabiliteitspact is dat afspraken niet af te dwingen zijn

Dit komt omdat zowel de Europese Commissie als de Raad van Ministers toeziet op de handhaving van de afspraken: de Commissie komt met voorstellen, die vervolgens ter beoordeling aan de Raad van Ministers worden voorgelegd. In feite beoordelen de Ministers van Financiën dus zichzelf, waarmee de mogelijkheid ontstaat voor de schendende landen om onderlinge afspraken te maken en zo de oorspronkelijke Commissievoorstellen af te zwakken. Deze gang van zaken kan bovendien moeilijk worden verhinderd door het Hof van Justitie, omdat het Hof slechts mag beoordelen of de Raad van Ministers in redelijkheid tot het besluit is gekomen en of de procedures zijn nageleefd.

Hoe kan de huidige impasse worden doorbroken? Duidelijk is dat de problemen van het Pact niet zozeer te maken hebben met de inhoud, maar met het feit dat de afspraken moeilijk af te dwingen zijn. Versoepeling van de afspraken biedt geen oplossing, maar wel betere mogelijkheden om de regels af te dwingen. Daarbij valt te denken aan het ontnemen van stemrecht van landen met excessieve tekorten om te beslissen over andere lidstaten die in gebreke zijn, versterking van de rol van de Commissie ten koste van de Raad van Ministers, en het Hof van Justitie verdergaande mogelijkheden te geven toe te zien op de naleving van het Pact.

Tegelijk is duidelijk dat het politieke draagvlak voor deze oplossingen momenteel beperkt is. Europa is ernstig verdeeld, zo bleek onlangs op de recente Europese top waar het Italiaanse voorzitterschap er niet in slaagde de impasse te doorbreken. Hiermee is een gevaarlijk vacuüm ontstaan: met de perikelen van afgelopen weken is de status van de begrotingsafspraken volkomen onduidelijk geworden en is getornd aan één van de belangrijkste basisvoorwaarden voor een goed functionerende EMU. Europa staat voor de kritieke keuze om nu in te grijpen of te wachten totdat het huidige gebrek aan politieke wil wordt achterhaald door onwenselijke economische effecten. ●

Bij het ter perse gaan van dit artikel werd duidelijk dat de Europese Commissie de Raad van EU-Ministers voor het Europese Hof van Justitie daagt vanwege hun weigering om Frankrijk en Duitsland te straffen voor hun schending van het Pact.

Talent gevraagd

De nieuwe organisatie wordt aantrekkelijk voor de arbeidsmarkt

DNB en de Pensioen- en Verzekeringkamer (PVK) gaan dit jaar fuseren. Door de verbreding van de werkzaamheden zal ook de interne organisatie drastisch veranderen. Wat heeft deze nieuwe organisatie te bieden? Vijf jonge medewerkers vertellen over hun werk bij DNB.

Joan Veldkamp

De fusie dient onmiskenbaar het maatschappelijk belang. Binnenkort is er één loket waar men kan aankloppen voor alle vragen op het gebied van prudentieel toezicht op banken, pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen in Nederland. Zo'n fusie gaat niet zonder slag of stoot. Een reorganisatie staat op stapel en bij DNB (1850 werknemers) zullen door de fusie met de PVK (zo'n 220 werknemers) tussen de 250 en 300 arbeidsplaatsen verdwijnen. Deels door natuurlijk verloop. Maar ook ontkomt DNB – die kiest voor de methode van 'last in first out' – er niet aan een aantal arbeidscontracten niet te verlengen. Daarnaast is er een vacaturestop afgekondigd.

In dit licht bezien klinkt het tegenstrijdig dat DNB geïnteresseerd blijft in jonge academici en HEAO'ers met een economische en/of financiële achtergrond. Arthur Hofmeester van de Afdeling P&o legt uit: 'op carrièrebeurzen ontmoeten wij mensen die nog niet zijn afgestudeerd, maar over een paar jaar wèl de arbeidsmarkt opgaan. Tegen die tijd is de reorganisatie achter de rug en staat er een nieuwe, unieke en aantrekkelijke werkgever.'

'De werkzaamheden worden door de fusie breder, waardoor de doorstroommogelijkheden toenemen. Een voorbeeld: iemand die econometrie heeft gestudeerd doet nu bij DNB vooral economisch werk. Na de fusie zal diezelfde persoon zich ook kunnen bezighouden met actuaris-werkzaamheden (een actuaris is een verzekerings- en pensioenwiskundige, red.)' Ook wordt de nieuwe organisatie platter en krijgen mensen meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheden. De lijnen met het topkader worden flink ingekort. 'Bij een aantal banken krijg je de voorzitter van de Raad van Bestuur nooit

te zien. Maar hier zal Nout Wellink je weten te vinden als je een pittige beleidsnota hebt geschreven.'

Starters krijgen nu al veel verantwoordelijkheden bij DNB en dat blijft zo. 'Je hobbelt hier niet eerst een jaar langs alle afdelingen maar krijgt meteen interessant werk. DNB is een kennisintensieve organisatie en daarom moedigen we leergierige werknemers die langer dan twee jaar in dienst zijn, aan cursussen te doen.

Zal de nieuwe organisatie andere eisen stellen aan nieuwkomers? 'De mensen die wij zoeken moeten een grote mate van zelfstandigheid hebben en weten wat er in de wereld te koop is', stelt Hofmeester. 'We letten primair op de kwaliteit van mensen maar zullen nog meer ons best doen om vrouwen aan te trekken. We bieden gunstige arbeidsvoorwaarden zoals variabele werktijden en de mogelijkheid parttime te werken. We zoeken actief mee naar kinderopvang en als het enigszins kan mogen mensen beleidsnota's ook thuis uitwerken. Wij geloven dat je alleen topprestaties met je hersens kunt leveren als je je voldoende kunt ontspannen. Daarom doet DNB er alles aan om een goede balans te creëren tussen werk en privéleven.'

DNB-president Nout Wellink:

'Het samengaan van DNB en PVK is een logische stap. Goed voor het toezicht en onze overige taken, goed voor de financiële sector en het maakt ons werk nog interessanter.'

Franka Liedorp (22), studeerde algemene economie in Tilburg en wilde altijd al graag werken bij DNB, omdat het zo'n belangrijk instituut is voor de Nederlandse economie. Sinds september 2003 is ze beleidsmedewerker op de Afdeling Toezicht-strategie. Zij begon als stagiaire op dezelfde afdeling en deed met een collega onderzoek naar de interbancaire markt en de risico's die daarmee zijn gemoeid. Inmiddels is ze toe aan verfijning van de resultaten. Liedorp vindt dat haar werk goed aansluit op haar studie, de theoretische basis die ze heeft meegekregen wordt nu in de praktijk gebracht. Ze is nu veel directer bezig. 'Ik heb niet het gevoel dat de resultaten van mijn onderzoek in een la zullen belanden. Ik verwacht dat ze zullen worden meegenomen in het beleid. En dat geeft veel voldoening.'

Ze roemt de prettige werksfeer en de collegialiteit. 'Er wordt hier hard gewerkt maar mensen staan altijd open voor vragen en willen je graag helpen als dat nodig is.' De fusie noemt ze een logische stap. 'DNB en PVK komen nu ook steeds bij dezelfde bedrijven over de vloer. Samenwerking zal zeker zorgen voor efficiënter toezicht.'

'Prettige werksfeer'

Mitchel Steur (22), kwam na zijn opleiding Bank & Verzekeringswezen aan de HES, in juni van dit jaar terecht bij de Afdeling Betalingsverkeer & effecten. Zijn nieuwsgierigheid voor DNB werd gewekt tijdens een carrièrebeurs. Een jaar later, toen hij klaar was met zijn opleiding, bezocht hij de beurs opnieuw, vooral om contact te leggen met de mensen van DNB. 'Voor mij was dit de ideale manier om een kruiwagen te vinden. Via die contactpersoon kwam ik al snel in aanmerking voor een sollicitatiegesprek.' Steur houdt zich voornamelijk bezig met het reguleren van ontvangsten en betalingen van coupons, aflossingen en dividenden tussen DNB en andere banken. 'Heel veel zaken die ik tijdens mijn studie tegenkwam en domweg uit m'n hoofd leerde, zonder dat ik echt begreep hoe het werkte, worden nu in de praktijk heel tastbaar en helder. Veel transacties blijken heel logisch in elkaar te steken. De vier jaar theorie wordt in de praktijk gebracht en het werken bij DNB sluit naadloos aan bij mijn opleiding.'

'Tastbaar en helder'

'Wat je doet, is belangrijker dan wat je zegt'

Econoom Laurence Ball over communicatie centrale banken

De Europese Centrale Bank streeft naar openheid en transparantie. Niet voor niets werd haar eerste president, Wim Duisenberg, *'the great communicator'* genoemd. Heel anders gaat het toe bij de Amerikaanse Federal Reserve, waar Alan Greenspan een man van weinig woorden is. Over het belang van communicatie voor centrale banken, vond onlangs een conferentie plaats. Volgens de Amerikaanse econoom Laurence Ball moeten we het belang van openheid en transparantie niet overdrijven.

Rutger Vahl

Jean-Claude Trichet, president van de ECB. Is een open en transparante bank beter dan een meer gesloten bank?

Nout Wellink liet er geen onduidelijkheid over bestaan, in zijn toespraak voor het Genootschap van Hoofdredacteuren van afgelopen najaar. Elke onafhankelijke centrale bank heeft de plicht open en transparant te communiceren. ‘We moeten voorkomen dat er

‘Openheid en transparantie zijn minder belangrijk voor centrale banken dan wordt aangenomen’

ruis op de lijn komt’, zei Wellink. Weinig Europeanen zullen het met de DNB-president oneens zijn. Een centrale bank dient te streven naar maximale openheid en transparantie, vinden we in Europa.

Op die visie is ook de Europese Centrale Bank (ECB) gegrondvest. Als enige centrale bank ter wereld geeft de ECB maandelijks een persconferentie waarbij wordt ingegaan op vragen van journalisten. Vier keer per jaar komt de ECB-president tekst en uitleg geven in het Europees parlement. Wim Duisenberg stond bekend om zijn talrijke toespraken en interviews. En die open houding kenmerkt ook zijn opvolger Jean-Claude Trichet. Dan Amerika: Alan Greenspan van de Federal Reserve (Fed) geeft geen persconferenties maar legt verklaringen af. Interviews zijn voor hem een hoge uitzondering. En als de Fed-president vragen beantwoordt in het Amerikaanse Congres, dan zijn die hem van tevoren toegestuurd zodat hij de antwoorden heeft kunnen instuderen.

Is een open en transparante centrale bank beter dan een meer gesloten bank? Het is een vraag waarop een Europeaan sneller ja zal zeggen dan een Amerikaan. Dit blijkt als we Laurence Ball, professor aan de Johns Hopkins University in Baltimore vragen naar zijn mening over de communicatie van centrale banken. ‘Openheid en transparantie zijn erg in de mode. Maar ik denk dat ze minder belangrijk zijn voor centrale banken dan wordt aangenomen’, gooit Ball de knuppel in het hoenderhok.

Prioriteiten

De econoom, opgeleid aan het prestigieuze Massachusetts Institute of Technology, doet onder meer onderzoek naar inflatie en monetair beleid. Regelmatig publiceert hij over centrale banken en de manier waarop zij inflatie te lijf gaan. In november was Ball te gast op de DNB-onderzoeksconferentie ‘*Information and Communication in Central Banking*’. Hij sprak daar over zijn studie

naar ‘*inflation targeting*’. Ball legt uit wat de samenhang is tussen het *inflation targeting*-beleid van centrale banken en hun communicatie: ‘Alle centrale banken streven naar een lage inflatie. Maar bij een *inflation targeting*-beleid is een centrale bank daar heel expliciet in. Het terugdringen van de inflatie is het belangrijkste doel, verklaart zo’n centrale bank. Aan dit doel wordt ook een concreet cijfer verbonden. De Bank of England streeft bijvoorbeeld naar een inflatie van 2,5 procent. Andere centrale banken maken geen exact inflatiedoel bekend. Zij houden er, meer traditioneel, verschillende doelstellingen op na. Dit maakt de communicatie per definitie minder eenduidig. Zo wil de Amerikaanse Fed onder meer prijsstabiliteit, een hoge werkgelegenheid en een gezonde economische groei bevorderen. Welk doel het belangrijkste is, zegt de Fed niet.’

Banken met een expliciete inflatiedoelstelling, de *inflation targeters*, staan bekend als meer open en transparant. ‘Dit zijn ze meestal ook’, beaamt Ball. ‘Dergelijke centrale banken zeggen immers waar hun prioriteit ligt: bij een lage inflatie. Dat schept duidelijkheid. In de praktijk geven ‘*targeters*’ vaak veel aanvullende informatie over het gevoerde monetaire beleid en hun visie. Ze publiceren bijvoorbeeld regelmatig economische voorspellingen en inflatieverwachtingen. De Bank of England maakt de notulen van haar vergaderingen openbaar en zelfs de stemverhoudingen. Dit is belangrijke informatie voor financiële markten. Als je weet dat een renteverhoging met vijf van de negen stemmen is tegengehouden, dan is de kans groot dat de balans de volgende keer de andere kant doorslaat. De Federal Reserve publiceert ook notulen van vergaderingen, maar pas na vijf jaar. Dat is dan leuk voor historici, maar financiële markten hebben er niets meer aan.’

Hoe belangrijk vindt u openheid en transparantie voor een centrale bank?

‘Je kunt zeggen dat instituten in een democratische samenleving open en transparant behoren te zijn. Dit geldt dan ook voor centrale banken. Openheid kan een centrale bank daarnaast helpen om de steun te krijgen van het publiek en de financiële markten. Voor een nieuwe instelling als de ECB is het essentieel om draagvlak te creëren voor haar beleid. In die, meer politieke zin, zie ik de meerwaarde van goede communicatie. Maar als econoom kijk ik primair naar economische prestaties. Uit ons onderzoek naar *inflation targeting* blijkt dat er dan nauwelijks verschillen zijn tussen open en minder open centrale banken. De meeste westerse landen hebben het afgelopen decennium hun inflatie weten terug te brengen tot ongeveer twee procent. Of hun centrale banken transparant zijn of gesloten, dat maakt niet uit. Mijn verklaring? Alle centrale banken, zowel *targeters* als *non-targeters*, richten zich op het beteugelen van de inflatie. Het enige verschil is dat sommige centrale

*Laurence Ball:
'Openheid kan ook leiden tot onduidelijkheid en onzekerheid'*

banken daar openlijk voor uitkomen en andere niet. We moeten het belang van communicatie al met al niet overdrijven. Wat een centrale bank doet, is belangrijker dan wat een centrale bank zegt.'

Een voordeel van openheid is toch dat centrale banken voorspelbaarder en daardoor geloofwaardiger worden?

'Dat hoeft niet. Openheid kan ook leiden tot onduidelijkheid en onzekerheid. De ECB, een zeer communicatieve bank, is de afgelopen jaren bekritiseerd om vermeende tegenstrijdige uitspraken. En kijk naar de Amerikaanse Federal Reserve. Die centrale bank staat bekend als gesloten. Toch komen de rentebesluiten van deze centrale bank zelden als een verrassing. Hoe dat komt? Ook Alan Greenspan geeft signalen af over de strategie en de doelstellingen van de Fed. Alleen doet hij dit meer verborgen en tussen de regels door. Maar de goede verstaander pikt de signalen van Greenspan op en weet wat hij bedoelt. Uiteraard speelt hierbij mee dat het Amerikaanse stelsel van centrale banken al heel wat jaren bestaat. Die lange geschiedenis vergroot haar voorspelbaarheid. Analisten weten op basis van het verleden hoe de Fed op ontwikkelingen reageert. Een nieuwe bank als de ECB mist zo'n historie en moet daarom op een andere manier communiceren.'

Waarom is de Federal Reserve zo gesloten?

'Ik denk om kritiek te voorkomen. Het beleid van de Fed is, net als dat van andere centrale banken, gericht op een lage inflatie. Tegelijk echter wil zij de economische groei stimuleren. Die doelstellingen bijten elkaar soms. Het terugdringen van de inflatie kan immers betekenen dat je de groei belemmert.'

Wat vindt u, als Amerikaan, van de communicatie van de ECB?

'De Europese Centrale Bank is wel open, maar toch vind ik haar communicatie niet altijd even helder. Het heeft te maken met de twee-pijlersstrategie van de ECB. Enerzijds baseert ze haar mone-

'De ECB is wel open, maar in haar communicatie niet altijd even helder'

taire beleid op een economische analyse. Anderzijds speelt de geldgroei een rol, de monetaire analyse. Dit is een unieke strategie, die daarom lastig aan de buitenwereld is uit te leggen. Ook mij is nog steeds niet helemaal duidelijk wat nu precies de rol van de geldpijler is in het monetaire beleid. Ik beschouw de ECB als een 'verborgen' *inflation targeter*. Haar uiteindelijke doel op middellange termijn is immers een stabiele inflatie van circa twee procent. Als de ECB zich tot dit doel zou beperken, en die geldpijler laat voor wat 'ie is, dan zou de communicatie haar een stuk minder hoofdpijn bezorgen!' ●

Elektronisch geld onder toezicht

Elektronisch-geldinstellingen in opkomst

Elektronisch geld is niet meer uit onze maatschappij weg te denken. Chippen met een chipknip voor het betalen van parkeergeld is een normaal verschijnsel geworden. Er komen de laatste tijd steeds meer vormen van elektronisch geld in omloop, geld dat niet alleen meer door banken wordt uitgegeven. De instellingen die dit elektronische geld uitgeven, vallen sinds juli 2002 onder de Wet toezicht kredietwezen.

Alexander Haje

Een instelling die elektronisch geld uitgeeft waarmee ook aan anderen dan die instelling betaald kan worden, valt onder de Wet toezicht kredietwezen (Wtk). Als zo'n instelling geen bank is, dan wordt zij een elektronisch-geldinstelling (egi) genoemd.

Het toezicht moet onder meer fraude voorkomen

De wet beschrijft elektronisch geld als een geldswaarde die is opgeslagen op een elektronische drager. Die elektronische drager kan bijvoorbeeld een chipkaart zijn waarop een geldtegoed is gestort en die kan worden gebruikt voor diverse betalingsdoel-einden. Zo heeft Interpay een Prepaid Chipknip op de markt gebracht. Op dit pasje staat bij aankoop een bepaald tegoed. Met de PrePaid Chipknip kan onder andere bij parkeerautomaten betaald worden. In een stad als Rotterdam, waar automobilisten

Internetrekening populair

Way2Pay is een internetrekening waarop geld kan worden gestort en waarmee aankopen op internet kunnen worden betaald. Het is een initiatief van de ING-Groep. Michel Peekel, general manager van Way2Pay: 'We zijn in mei 2003 begonnen met Way2Pay. Inmiddels, eind 2003, zijn er bijna 50.000 rekeningen geopend. De belangstelling voor een rekening op internet is groot bij consumenten. De groei zit er goed in.'

Way2Pay valt met haar activiteiten onder de Wet toezicht kredietwezen. Peekel: 'We werken onder de vergunning van de ING-Bank en gaan simpel gezegd mee in de maandelijkse standaardrapportage aan DNB.' Binnen ING krijgt Way2Pay speciale aandacht, zegt Peekel. 'Er heeft voor de start een apart onderzoek plaatsgevonden waarvan de resultaten ook met DNB zijn besproken.'

uitsluitend nog kunnen chippen, blijkt deze kaart, vooral voor toeristen, een uitkomst.

Er zijn de laatste jaren ook andere vormen van elektronisch geld in opkomst waarbij geen gebruik wordt gemaakt van een chipkaart, maar die gelieerd zijn aan internet. Een goed voorbeeld daarvan is Way2Pay. Deze betaalvorm is medio vorig jaar op de markt gebracht door de ING-Groep. Ze stelt gebruikers in staat om op internet aankopen te doen met geld dat van te voren naar een persoonlijke rekening is overgeboekt. Na aankoop van een product wordt het verschuldigde bedrag automatisch van de rekening afgeschreven. Bij deze vorm van elektronisch geld is dus geen sprake van een tastbare chipkaart, maar van een centrale drager: ergens op een virtuele plaats ligt (elektronisch) geld van de consument opgeslagen.

Instellingen die elektronisch geld uitgeven vallen dus alleen onder de Wtk als met dat geld ook kan worden betaald aan derden. Zo ontvangen sommige bedrijven geld van hun werknemers in ruil waarvoor die werknemers een elektronisch tegoed op hun bedrijfskas krijgen. Als de werknemers met dit elektronisch geld hun lunch in de kantine kunnen betalen, dan is het bedrijf een egi als de lunch door anderen dan dat bedrijf geleverd wordt. Kan met die bedrijfskas alleen een lunch van het bedrijf zelf worden betaald, dan is dat bedrijf geen egi.

Chipkaart voor openbaar vervoer

De mogelijkheden van elektronisch betalen nemen toe, daardoor ontstaan steeds meer vormen van elektronisch geld waarvan de consument gebruik kan gaan maken. Een kaart die in ontwikkeling is, is de OV-chipcard, een openbaarvervoer-chipcard waarmee reizigers de trein, bus, metro en tram kunnen gaan betalen. Bedoeling is dat deze kaart op termijn in heel Nederland zal worden ingevoerd.

Aankopen op internet kunnen bijvoorbeeld worden betaald met een internetrekening of met een prepaidkaart voor kleine betalingen. Ook zijn er bedrijven die de mogelijkheid bieden om via een mobiele telefoon betalingen te doen. De gebruiker stort hierbij van te voren een bedrag op een rekening die is gekoppeld aan het mobiele telefoonnummer. Ook dit is elektronisch geld.

'Elke elektronische representatie van geld is te beschouwen als elektronisch geld, ongeacht waar dit geld zich bevindt', zegt Monica Spiegel van het Directoraat Toezicht, unit markttoetreding. Sinds juli 2002 vallen de instellingen die geen bank zijn en deze vorm van elektronisch geld in omloop brengen, onder een bijzonder regime binnen de Wtk. Voor 2002 was dat nog niet aan de orde, aldus Spiegel. Tot die tijd was het uitgeven van elektronisch geld voorbehouden aan banken. Toen ook andere instellingen dan banken zich in de jaren negentig gingen toeleggen

op nieuwe vormen van elektronisch geld, bleek het meer en meer wenselijk om een speciaal toezichtregime, toegesneden op de activiteiten van die instellingen, in te voeren. Dit heeft geleid tot de elektronisch-geldrichtlijn, die aan deze wijziging van de Wtk ten grondslag ligt.

Waarom is een toezichtregime noodzakelijk? 'De instellingen die elektronisch geld in omloop brengen – de egi's – beschikken over vooruitbetaalde gelden van het publiek', antwoordt Spiegel. 'Het is de taak van DNB om er op toe te zien dat dit met voldoende waarborgen gebeurt en dat fraude wordt voorkomen. Zouden zich wel ongeregelheden voordoen, dan kan dat uiteindelijk de stabiliteit van het financiële stelsel schaden.'

Gezien de vele vormen van elektronisch geld die op de markt verschijnen, is er in de Wtk gestreefd naar een regelgeving die betrekking heeft op alle verschijningsvormen. Spiegel: 'Instellingen die elektronisch geld uitgeven, moeten in de regel over een speciale egi-vergunning beschikken. Ik zeg met nadruk in de regel, omdat niet elke egi zo'n vergunning hoeft te hebben. Er zijn ook instellingen die in aanmerking komen voor de Vrijstellingsregeling Wtk.'

Spiegel: 'Voor een vrijstelling komen alleen die elektronisch-geldinstellingen in aanmerking, die elektronische waardedragers uitgeven met een maximum geldswaarde van 150 euro. Een

Maandelijkse rapportage aan DNB

Interpay Elektronisch Geldinstelling Nederland B.V. brengt sinds 2002 de PrePaid Chipknip op de markt. Deze vooraf opgeladen chipknip is niet gekoppeld aan een bankrekening en wordt voornamelijk gebruikt als betaalmiddel om te parkeren in steden waar uitsluitend met een chipkaart kan worden betaald, zoals Rotterdam, Nijmegen en Purmerend. Verder wordt de PrePaid Chipknip gebruikt in ziekenhuizen, scholen en bedrijven, vertelt Andy Makkinje van Interpay. 'Er zijn tot nog toe ongeveer 500.000 kaarten verkocht.' Als elektronisch-geldinstelling (egi) beschikt Interpay sinds september 2003 over een vergunning die is afgegeven door DNB. Makkinje: 'Maandelijks rapporteren wij aan DNB en elk kwartaal vindt een gesprek plaats over alle lopende zaken.'

Kleine internetbetalingen

'De Wallie-card is primair gericht op gemak', aldus Ron Lelieveld van Wallie Card B.V.. 'Deze prepaidkaart is in 2003 op de markt gebracht en is inmiddels te koop op zo'n 3500 verkooppunten in het hele land. De doelgroep is zeer divers. Jongeren kopen de kaart, maar ook dertigers gebruiken Wallie om er internetaankopen mee te doen.' De aantrekkingskracht van de niet-rekening gebonden kaart zit hem in de laag-drempe-ligheid, zegt Lelieveld. 'Je koopt een Wallie-card voor 5, 10, 20 of 50 euro.'

Wallie valt niet onder de vergunningplicht van de Wet toezicht kredietwezen (Wtk). Lelieveld: 'We hebben voor onze activiteiten geen vergunning nodig, omdat we met de kaart onder het maximaal besteedbare bedrag van 150 euro zitten. Van DNB hebben we een vrijstelling gekregen.'

instelling is onder meer vrijgesteld als haar financiële verplichtingen die verband houden met het uitstaande elektronisch geld niet meer dan zes miljoen euro bedragen.'

Instellingen die over een egi-vergunning beschikken, mogen hun activiteiten in alle lidstaten van de Europese Unie uitvoeren. Met een vergunning beschikken zij tegelijkertijd over een zogenoemd EU-paspoort. Dit betekent dat egi's zich in andere EU-landen mogen vestigen en daar diensten mogen verrichten.

Instellingen die elektronisch geld uitgeven en niet zeker weten of hun activiteiten binnen de definitie van een egi vallen, kunnen contact met DNB opnemen om na te gaan of zij wel of niet onder artikel 6 van de Vrijstellingsregeling vallen. 'Bij twijfel is het zeker raadzaam dat te doen', aldus Spiegel. ●

Zie www.dnb.nl, onder 'professioneel'; 'toezicht op kredietinstellingen'; 'markttoetreding'.

Der Kuss (2003), 100 x 150 cm

Kunstpodium belicht werken uit de kunstcollectie van DNB.

Bas Meerman.

Het schilderij 'Der Kuss' van Bas Meerman (1970) dat DNB onlangs heeft verworven, valt op door de strakke lijnen en de prachtige manier waarop de lichamen zijn geschilderd. En dat is precies wat Meerman nastreeft: mooie schilderijen in esthetisch evenwichtige composities met bonte kleuren.

In zijn eerste tentoonstelling bij de Amsterdamse galerie de Praktijk in 1996 manifesteerde Meerman zich

voornamelijk met homo-erotische werken. Hoewel onder de indruk, was de Kunstcommissie beschroomd om een min of meer pornografisch schilderij aan te kopen. DNB kocht toen het schilderij 'De Fluitspeler'. Dit werk toont een geschilderde donkere jongen met een dwarsfluit tegen een blauwpaarse achtergrond. Inspiratiebron van dit werk was het schilderij 'De Pijper' van Edouard Manet (1832-1883). 'De Fluitspeler' is een minder expliciet schilderij, en erg mooi.

In zijn laatste expositie met de titel 'Bengel (half mens, half engel)' toonde Meerman een nieuwe serie schilderijen, die meer nog dan

voorheen over het wezenlijke van zijn bestaan gaan. Met HIV geïnfecteerd, fladdert Meerman als een engel, zoals hij zelf zegt, tussen leven en dood. Hij is zich bewust van de begrensdheid van het leven, wat hem dwingt om zoveel mogelijk te schilderen. Meerman blijft uiting geven aan zijn bezetenheid van seks, zijn onderwerpen zijn veelal verbonden met zijn homo-erotische fantasieën. Maar een mooie roos die hij van een minnaar heeft gekregen, kan hem ook inspireren. ●

Alexander Strengers

Aanpak anonieme geldstromen verscherpt

Trustkantoren binnenkort onder toezicht

Trustkantoren vallen naar verwachting vanaf maart 2004 onder toezicht van DNB. De nieuwe toezichtregels ontmoedigen dat trustkantoren een schakel vormen voor illegale geldstromen zoals bij het witwassen van misdaadgeld.

Erica Verdegaal

Internationale ondernemers beschouwen Nederland als een belastingparadijs. Dit heeft verschillende oorzaken. Zo heeft Nederland veel bilaterale belastingverdragen. Daarnaast heft de fiscus geen belasting over ontvangen dividenden en vermogenswinsten en is onze financiële expertise hoog ontwikkeld. Al deze vestigingsvoordelen doen veel buitenlandse bedrijven besluiten één of meer Nederlandse bv's op te richten. Die bedrijven laten deze vennootschappen, waar dat fiscaal gunstig uitkomt, geldbedragen ontvangen en uitkeren.

Deze duizenden, legale 'doorstroom-bv's' leiden doorgaans een verborgen bestaan bij één van de ongeveer 185 trustkantoren die ons land telt. Zo'n trustkantoor is een financiële dienstverlener die

Onlangs bield DNB een seminar over 'Toezicht op trustkantoren'. 270 afgevaardigden van trustkantoren namen deel aan dit seminar. Een deel van de trustkantoren zal onder toezicht van DNB zijn werkwijze mogelijk moeten aanpassen.

doorstroomvennootschappen voorziet van een postadres en een bestuur. Daarnaast verzorgen trustkantoren onder meer de administratie en regelen zij fiscaal en juridisch advies.

Doorstroom-bv's mogen dan bijna onzichtbaar zijn, hun financiële belang is groot. DNB schat dat in deze bv's jaarlijks ruim achthonderd miljard euro omgaat, dat is ongeveer tweemaal ons bruto binnenlands product. Financieel vaart ons land wel bij die internationale vestigingslust. Doorstroom-bv's betalen hier namelijk (relatief lage) belastingen, terwijl ze emplooi bieden aan advocatenkantoren, banken, notarissen, fiscalisten en juridisch adviseurs. Maar de Nederlandse aantrekkingskracht voor dit soort firma's kan ons land ook kwetsbaar maken. Want als een belanghebbende zich anoniem achter zo'n bv kan verschuilen, ontstaat het gevaar dat criminelen ons land gaan misbruiken om zwart geld wit te wassen, om fiscale fraude te plegen of om illegale, mogelijk terroristische organisaties te financieren. Zo'n ontwikkeling kan de integriteit van ons financiële stelsel schaden.

Bescherming

Naar verwachting vanaf maart 2004 beperkt de Wet toezicht trustkantoren (Wtt) dit risico. Niet langer mag een trustkantoor zich vrij vestigen in Nederland. Zo'n dienstverlener heeft, net als een bank of een geldtransactiekantoor, een vergunning van DNB nodig. Toch is er een essentieel verschil tussen trusttoezicht en bankentoezicht. DNB beoordeelt banken, ter bescherming van burgers en bedrijven, op integriteit én kredietwaardigheid. Trusttoezicht daarentegen draait, ter bescherming van ons financiële stelsel, puur om integriteit. Dat gaat zo. Bestaande trustkantoren melden zich, binnen acht weken na inwerkingtreding van de Wtt bij DNB; nieuwe kantoren doen dat steeds voordat ze hun bedrijf beginnen. DNB stuurt deze vergunningaanvragers een vragenformulier, dat zij moeten invullen.

Aan de hand van de verstrekte gegevens gaat DNB voorts de deskundigheid en de betrouwbaarheid van de bestuurders, commissarissen en (mede)beleidsbepalers van het trustkantoor toetsen. Daarnaast moet een trustkantoor zijn complete werkwijze vastleggen in een procedurehandboek. Uit die gegevens moet blijken dat het kantoor qua bedrijfsvoering aan de Wtt-eisen voldoet. Dit houdt onder meer in dat elk trustkantoor per beheerde vennootschap precies weet welk persoon of welke personen de (uiteinde-lijke) belanghebbende(n) is of zijn, waar geld vandaan komt en naar toe gaat, van welk bedrijf de vennootschap onderdeel is of wie een vennootschap aankoopt of eraan gaat deelnemen. Kortom: een trustkantoor moet weten wie er achter de beheerde firma's zitten, van wie geld binnenkomt en bij wie dat geld voorts terecht komt. Wie dat niet weet, overtreedt de Wtt, en zet zijn trustvergunning op het spel.

Zit daarentegen alles goed, dan krijgt het trustkantoor een vergunning en een inschrijving in het openbare trustkantorenregister. Naast voldoen aan de Wtt-eisen, moeten trustkantoren, net als andere financiële dienstverleners, ongebruikelijke transacties melden en hun cliënten vragen zich te identificeren. Een trustkantoor met een vergunning krijgt regelmatig een toezichthouder van DNB op bezoek.

Voor de voorbereiding van de Wtt overlegde DNB met de twee Nederlandse belangenorganisaties van trustkantoren en met de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB). De NVB is bij het overleg betrokken voor zover het gaat om banken met trustactiviteiten. Voor deze organisaties kwam de Wtt niet als een donderslag bij heldere hemel. Zij onderkenden al geruime tijd het gevaar van misbruik van doorstroomfirma's en hanteerden eigen gedragsregels om dat te voorkomen. Deze regels overlappen de Wtt-regels deels, waardoor de meeste trustkantoren hun werkwijze niet helemaal hoeven om te gooien. Dat geldt vooral voor de trustkantoren die dochters zijn van hier gevestigde banken, want die vielen al onder het wettelijke toezicht op banken.

Naast bescherming van ons financiële stelsel fungeert het trusttoezicht hiermee als een soort keurmerk voor trustkantoren. Dat kan de kwaliteit en het internationale aanzien van de Nederlandse

Wellicht moeten sommige bestuurders of trustkantoren het veld ruimen

trustsector vergroten. Daar staat weer tegenover dat trustkantoren het toezicht, net zoals banken, zélf moeten betalen.

Uiteindelijk gaan zes medewerkers van DNB zich toeleggen op trusttoezicht. Aanvankelijk gaan ook extra krachten het werk aanpakken. Binnen een jaar immers moet DNB de bestuurders en procedurehandboeken van ongeveer 185 trustkantoren nauwkeurig beoordelen. Een deel van de trustkantoren zal zijn werkwijze mogelijk moeten aanpassen, en wellicht moeten sommige bestuurders of trustkantoren het veld ruimen. Internationaal klinkt daarvoor het signaal dat de Nederlandse trustkantoren zich niet lenen voor anonieme geldstromen. Dat zal de reputatie van onze financiële sector verbeteren. ●

*De tekst van de Wtt staat op www.minfin.nl. De verdere uitwerking van de wet in de *Regeling Integere Bedrijfsvoering (Rib)* op www.dnb.nl, onder 'professioneel'; 'toezicht op andere instellingen'.*

Seminars

De seminars zijn een platform voor economisch wetenschappelijk onderzoek. Binnen- en buitenlandse wetenschappers bespreken er hun onderzoeksresultaten.

Binnen de Economische en Monetaire Unie (EMU) is sprake van één monetair beleid voor alle lidstaten. Een verandering in de beleidsrente vindt bijvoorbeeld in alle landen tegelijkertijd plaats.

Wisselkoersverschillen tussen landen komen niet voor omdat ze allemaal dezelfde munt, de euro, hebben. Vanwege dit principe van 'één-munt & één-markt' ligt het voor de hand dat ook de conjunctuurcycli van de verschillende EMU-landen meer met elkaar in de pas zijn gaan lopen. Een periode met een lage economische groei in bijvoorbeeld Duitsland, het grootste land binnen de EMU, zal naar verwachting haar schaduw werpen op de andere landen binnen de EMU. Het is echter de vraag of de economische ontwikkelingen in alle EMU-economieën op elkaar zijn gaan lijken.

Het onderzoek van Sylvia Kaufman (Oostenrijkse centrale bank) hanteert een econometrische methodiek die landen op basis van hun synchroniciteit van de economische ontwikkeling groepeerd. De gehanteerde maatstaf hiervoor is de industriële productie.

In de eerste plaats bekijkt Kaufman de huidige EMU-landen gedurende 1978-2001, maar eveneens de échte EMU-periode die startte in 1999. Haar resultaten zijn opmerkelijk.

Uit de econometrische analyse volgt dat alle EMU-landen één gemeenschappelijke economische cyclus kenden vóór de EMU een feit

was. Vanaf de start van de EMU zijn daarentegen duidelijk twee groepen binnen de EMU te onderscheiden. Dit resultaat staat dus haaks op datgene dat men gezien de verdergaande integratie binnen Europa zou mogen verwachten.

Vervolgens worden ook de Verenigde Staten, Canada en Australië aan de groep van EMU-landen toegevoegd. In dit geval onderscheidt de methodiek twee groepen: één aan beide zijden van de Atlantische Oceaan. Tot aan begin jaren negentig lag de overzeese cyclus (Verenigde Staten, Canada, Australië) een half jaar voor op de Europese cyclus. In de jaren tachtig is de synchroniciteit van Finland en Ierland groter met de Verenigde Staten dan met de overige Europese landen. Finland en Ierland zijn later wél meer met elkaar in de Europese pas gaan lopen. Tot slot is aan de overzeese en de EMU-landen eveneens Japan en het Verenigde Koninkrijk toegevoegd. Voorheen liepen deze twee landen meer synchroon met de Europese dan met de overzeese landen. Sinds de start van de EMU is de synchroniciteit met de overzeese gebieden echter groter.

Dit onderzoek is nog volop in beweging. Kaufman past op dit moment een enigszins andere methodiek toe. Daarbij overweegt ze ook om het bbp-volume in plaats van de industriële productie per land als

maatstaf voor de conjunctuurontwikkeling te nemen. Dit lijkt een goed idee gezien het feit dat de industrie slechts een beperkt deel van het geheel van goederen en diensten in een Westers land produceert.

Samenvatting van seminar van 25 november: *'The Business Cycle of European Countries: Bayesian Clustering of country individual IP growth series'*, Sylvia Kaufman.

Marga Peeters

6 januari: Casper de Vries (Erasmus Universiteit), *'The Simple Economics of Bank Fragility'*.

20 januari: Michiel van Leuvensteijn (CPB), *'Price Setting and Price Dispersion in the Dutch Mortgage Market'*. Co-auteur: Wolter Hassink, (Universiteit van Utrecht).

Programma 2004

3 februari

Siem Jan Koopman (Vrije Universiteit), *'Tracking growth and the Business Cycle: A stochastic common cycle model for the Euro area'*.

Co-auteurs: João Valle e Azevedo (VU) en António Rua (Banco de Portugal).

26 februari

Stefan Gerlach (Hong Kong Monetary Authority), *'The two pillars of the ECB'*.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jacqueline van Breugel, tel. 020- 524 3665, e-mail: j.f.van.breugel@dnb.nl of de website raadplegen: www.dnb.nl.

Informatie

De volgende uitgaven van de Nederlandsche Bank zijn verkrijgbaar:

- De rol van DNB in Nederland en Europa
- *Van kauri tot euro, een korte geschiedenis van het geld, de gulden en de Nederlandsche Bank*

Periodiek verschijnen:

- Jaarverslag
- Kwartaalbericht
- Statistisch Bulletin

DNB publiceert ook over haar wetenschappelijk onderzoek:

- MEB Series, Monetair en economisch beleid
- Onderzoeksreeks Toezicht
- Rapporten Wetenschappelijk onderzoek
- Staff Reports
- Occasional Studies

Alle uitgaven zijn *online* beschikbaar. U vindt ze op www.dnb.nl. De overige uitgaven kunt u bestellen via deze website, door middel van een mailbericht (info@dnb.nl) of via een brief, die u kunt richten aan: De Nederlandsche Bank, Afdeling C&i sectie Media, Postbus 98, 1000 AB Amsterdam.

DNB op het Internet: www.dnb.nl

Op onze website vindt u informatie over het werkkterrein van de Nederlandsche Bank en over haar publicaties, zoals het DNB magazine. Ook kunt u vanaf deze site doorklikken naar verschillende andere financiële instellingen.

Publieksservice

Algemeen nummer DNB

020 – 524 9111

Voorlichting

Voor algemene vragen op het terrein van de Nederlandsche Bank kunt u bellen met de Afdeling Voorlichting.

020 – 524 3411 of 524 1999

Toezihtslijn

De Toezihtslijn is de helpdesk van financiële toezichthouders. De helpdesk van de Nederlandsche Bank, de Autoriteit Financiële Markten en de Pensioen- & Verzekeringkamer werken samen.

Voor vragen over banken en geldtransactiekantoren belt u de Toezihtslijn van de Nederlandsche Bank

0900 – 520 0520 (€ 0,35 p/m)
Toezihtslijn@dnb.nl

Voor vragen over verzekeraars en pensioenfondsen kunt u terecht bij de Pensioen- & Verzekeringkamer

0900 – 530 0530 (€ 0,35 p/m)
Toezihtslijn@pvk.nl

Voor vragen over beleggingsinstellingen, effectendienstverlening en consumentenkrediet kunt u de Autoriteit Financiële Markten benaderen.

0900 – 540 0540 (€ 0,35 p/m)
Toezihtslijn@autoriteit-fm

Zou u graag een dagje Bankdirecteur willen zijn?

In het Voorlichtingscentrum van DNB kunt u plaatsnemen op een directeursstoel. Een computer berekent aan de hand van vragen en opdrachten hoe goed u het als directeur zou doen. Wilt u wel eens weten wat er gebeurt als u met de pinpas betaalt? Kleurrijke beelden en animaties laten u zien welke weg uw betaling aflegt voordat het bedrag van uw rekening wordt afgeschreven.

Een rondleiding door het Voorlichtingscentrum bevat standaard een multimediashow, een presentatie over de Economische en Monetaire Unie, de euro en een uitleg over het betalingsverkeer. Ook kunt u niet van echt te onderscheiden goudbaren optillen om het gewicht en de waarde te schatten. Daarnaast biedt het Voorlichtingscentrum u een uitleg over monetair beleid en een simulatiespel over toezicht. Kortom, u komt alles te weten over het werkterrein van de Nederlandsche Bank.

Bent u geïnteresseerd, maak dan een afspraak voor een rondleiding. De rondleiding is zeer geschikt voor leerlingen uit de hoogste klassen van havo, vwo en meao. Voor groepen met meer voorkennis kan het programma worden aangepast. Duur rondleiding: 2¹/₂ uur. Maximaal aantal deelnemers: veertig personen.

Contactadres:
De Nederlandsche Bank
Voorlichtingscentrum
Postbus 98
1000 AB Amsterdam
020 - 524 3493/3339
voorlichtingscentrum@dnb.nl

